

НЕРІВНІСТЬ ДОХОДІВ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ЗМЕНШЕННЯ

Актуальність роботи: Соціальна нерівність стала головним викликом в 21 ст. Нерівність почала зростати після довгого періоду зменшення доходів та збільшення нерівності у розподілі багатства. Соціальна нерівність і нерівність доходів нерозривно пов'язані між собою. Нерівність доходів перебуває в ряду ключових чинників, які посилюють соціальну нерівність.

Виклад основного матеріалу. Існує кілька чинників, які впливають на якість досліджень явища нерівності. Найважливішим є значна база систематично задокументованих статистичних даних протягом тривалого періоду часу, яка дозволить виділити тенденції розвитку та поширення явища. Саме тому в центрі даного дослідження фігуруватимуть країни з більш-менш широкою базою соціально-економічних даних.

Аби розробити ефективні напрями зменшення нерівності доходів в ринковій економіці, згадане явище необхідно розглядати в різних площинах, зокрема: розподіл соціальної нерівності та нерівності доходів між різними країнами світу; розподіл соціальної нерівності та нерівності доходів всередині згаданих країн між різними соціальними групами, зокрема, соціально-економічними, гендерними та освітніми групами; а також цей розподіл та його динаміка.

Після Другої світової війни для більшості країн світу було характерним зменшення нерівності, зважаючи на збільшення доходів та багатства в середній та нижній частині редистрибуції. На противагу цьому, збільшення нерівності після 1980-их було спричинене зміною у віддачі на згадані вище активи, а саме у віддачі на здобуті освіти та навички [1]. Після 80-х нерівність повернулася до свого довоєнного рівня. Ця U-подібна довгострокова тенденція є характерною для більшості англосовітських країн. Проте, на відміну від англосовітських країн, в країнах Європи та в Японії повернення показників нерівності до довоєнних рівнів не відбулося, вони або досягли свого плато або незначно зросли, нагадуючи при L-подібну форму.

Дослідження тенденцій поширення та зростання соціально-економічної нерівності сприяє розробці ефективних засобів для її зниження.

Серед найбільш обговорюваних інструментів зменшення нерівності доходів – прогресивне оподаткування. Це система оподаткування, яка передбачає перекладання податкового тягаря на осіб з вищим рівнем доходів. Дані зібрані Організацією економічного співробітництва та розвитку свідчать про те, що прогресивне оподаткування становить помітний вплив на різницю між індексом Джинні до оподаткування та після оподаткування [2]. Таким чином у США нерівність доходів за індексом Джинні зменшилась на 0,12 одиниць, у Мексиці – на 0,2, тоді як у країнах Європи цей показник зменшився більше: в Франції – на 0,21, у Німеччині – на 0,22 та у Італії – на 0,19 [2]. Цікавим прикладом є соціально-демократичні держави загального добробуту, більшість яких представляють північноєвропейські країни. Так у Фінляндії згаданий показник становить 0,24, в Швеції – 0,16, в Норвегії – 0,16 та в Данії – 0,19 [2].

Результати порівняння показників нерівності країн Північної та Південної Америки з країнами Європи свідчить ефективність прогресивного оподаткування. Проте результати порівняння показників нерівності північноєвропейських країн та країн решти Європи не пояснює того, що згадані північноєвропейські країни перебувають на вершині списку країн з найнижчою нерівністю доходів.

Сприяння рівності освітніх можливостей – інший інструмент, який сприяє зменшенню нерівності доходів. Саме здобуття освіти та професійних навичок сприяло зменшенню нерівності після Другої світової війни. Існує два різних погляди на трактування рівності освітніх можливостей: перший відстоює необхідність формальної рівності освітніх можливостей, а інша – необхідність меритократичної рівності освітніх можливостей [3].

Формальна рівність освітніх можливостей – це погляд, за яким формальні правила, які стосуються особистих та аскриптивних характеристик, таких як раса, соціо-економічний клас, гендер, релігія та стать, не мають бути перешкодою для досягнення певних освітніх цілей. Прикладами відсутності формальної рівності є розподіл деяких міст в США на багаті та бідні райони та, водночас, закріплення визначених шкіл за визначеними районами (без можливості відвідувати кращі школи в багатих районах міст). Зниження нерівності доходів після Другої світової війни пояснюється саме хвилею руху за громадянські права людини та, відповідно, забезпеченням доступу до освіти більш широких соціальних груп, зокрема жінок та чорношкірих людей.

Меритократична рівність освітніх можливостей – це погляд, згідно з яким жодна інша перешкода, крім заслуг, не має стояти на шляху досягнення бажаних цілей. Ця точка зору передбачає, що освітні блага мають розподілятися виключно відповідно до індивідуальних заслуг. Саме меритократична рівність можливостей характерна для країн північної Європи.

Висновок. Левова частка досліджень підтверджують, що подолання соціально-економічної нерівності в ринковій економіці – комплексний процес. Поки прогресивне оподаткування залишається найбільш ефективним методом боротьби з нерівністю доходів у ринковій економіці в короткостроковій перспективі, важливе місце у довгостроковій боротьбі мають інші інструменти, зокрема ті, що полягають в сприянні рівності освітніх можливостей. Викликана сукупністю різноманітних факторів, нерівність потребує комплексних факторів впливу.

Література

1. Chetty, Raj, Nathaniel Hendren, and Lawrence F. Katz. "The Effects of Exposure to Better Neighborhoods on Children: New Evidence from the Moving to Opportunity Experiment". *Journal of Public Economics* 143 (2016): 1-43. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.jstor.org/stable/10.7249/j.ctt1d41dcd.11>
2. Our World in Data. "Income Inequality." Accessed [12.07.2023]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ourworldindata.org/income-inequality>
3. Merriam, Sharan B. "Equal Educational Opportunity: A Critical Review of the Literature". In *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Summer 2017 Edition. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/archives/sum2017/entries/equal-ed-opportunity/#MeriEquaEducOppo>
4. Betthaeuser, Bjorn, Ting Wen Chan, and Daniel Trefler. "Understanding the Mobility of Educational Attainment: Evidence from a Cross-National Longitudinal Survey". *Social Forces* 99, no. 2 (2020): 699-732. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:ee037b6e-b89d-48d7-a77f-18fca42435dc/download_file?file_format=application%2Fpdf&safe_filename=Betthaeuser_et_al_2020_Understanding_the_mobility.pdf&type_of_work=Journal+article

Шевчук Д.А.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
студент БП-4, «Економіка»

ЦИФРОВА ВАЛЮТА: СУТНІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Постановка проблеми. Сьогодні загальною рисою економічного розвитку у всьому світі є зростання популярності криптовалют і фінтех інновацій, а також тенденція до використання більш диверсифікованих платіжних засобів. Водночас для центральних банків важливим є збереження своєї ролі як провідних інституцій та фінансових новаторів у грошово-кредитній системі. Тому вони прагнуть встановити стандартизовану облікову одиницю, яка широко прийнята та визнана в цифровій економіці та є більш безпечною, прозорою та ефективною альтернативою криптовалютам. Розробка і впровадження цифрової валюти може стати інструментом вирішення цих питань.